

5. DOOPSEL

Herwerkte versie juni 2010

1. Doopsel van volwassenen

- *‘Opdat een volwassene gedoopt kan worden, moet hij de wil geuit hebben om het doopsel te ontvangen, voldoende onderricht zijn in de geloofswaarheden en de christelijke verplichtingen alsook door het catechumenaat in het christelijk leven beproefd bevonden zijn.’ (can. 865 § 1)*

Met volwassenen is hier in deze context bedoeld: personen die het veertiende levensjaar voltooid hebben (can. 863).

In ons bisdom is vanaf de Advent 2007 een nieuwe regeling voor het catechumenaat van start gegaan.

- **Wanneer een volwassen kandidaat voor het doopsel zich in uw parochie meldt, neemt u contact op met**

Riet Goemaes (Kuurne, 056 61 53 04) of Freddy Kindt (Roeselare, 051 20 04 20, info@debremstruik.be) of Stany van Outryve d’Ydewalle (Sint-Andries, 050 39 12 24, stany.dydewalle@skynet.be) die het catechumenaat in ons bisdom coördineert en die de bisschop informeert. Volgens can. 863 moet het doopsel van volwassenen immers op voorhand aan de bisschop worden gemeld. Zo kan de bisschop zelf, indien hij dit opportuun oordeelt, het doopsel toedienen. Deze **meldingsplicht** geldt voor alle bedienaars van een volwassenendoop.

Ofschoon pastoors gehouden zijn tot meldingsplicht, zullen zij niettemin aan volwassenen het doopsel op een geoorloofde en geldige wijze toedienen, ook zonder de doopopdracht van de bisschop te hebben verkregen. Een pastoor heeft immers dooprecht krachtens zijn ambt (can. 530,1°). Andere priesters en diakens hebben geen dooprecht krachtens hun ambt. Zij kunnen slechts aan volwassenen het doopsel toedienen mits delegatie van de pastoor of krachtens een mandaat van de bisschop. Deze delegatie van de pastoor of dit mandaat van de bisschop is "ad liceitatem". Dat wil zeggen dat zij, zonder delegatie van de pastoor of mandaat van de bisschop dit doopsel aan volwassenen op een ongeoorloofde doch geldige wijze toedienen.

- Een contactpersoon van het catechumenaat zal ter plaatse komen om kennis te maken en na te gaan welke hulp de parochie verlangt. Het is best mogelijk dat ter plaatse een catechist wordt gevonden en dat iemand van de werkgroep catechumenaat vanop een zekere afstand de weg meegaat. Anders moet er uitgekeken worden naar een andere oplossing. Het is de bedoeling samen met de verantwoordelijken van de parochie uit te zoeken hoe zij uit de parochiegemeenschap **een groep gelovigen direct bij het catechumenaat kunnen betrekken**. Het betreft een vaste groep van vijf à twaalf mensen van de parochie of de federatie die de gehele voorbereiding op het doopsel meemaakt samen met de doopkandidaat. Daar kunnen best enkele verantwoordelijken bij zijn, maar ook andere trouwe kerkgangers. Het zou goed zijn als verschillende leeftijden vertegenwoordigd zijn. Enkele leden behoren best tot de leeftijdsgroep van de doopleerling.
- De **christelijke gemeenschap** is een **noodzakelijke partner bij de initiatie**. Of de doopleerling echt christen kán worden, hangt af van hem/haar, maar ook van de gemeenschap. De opvang van een doopkandidaat kan maar lukken, als ook de parochiegemeenschap bereid is om samen met hem/haar een nieuwe weg te gaan. De initiatie van een volwassene kan ook voor een plaatselijke gemeenschap ‘nieuw leven’ betekenen. **Ook de kerkgemeenschap moet een ‘catechumenale’ weg afdleggen**, samen met de geloofsleerling, zodat beiden na de doop samen op weg blijven.

- Er zijn **veertien vormingsbeurten** voorzien, verspreid over ruim zoveel maanden. Ze worden ter plaatse in de parochie meegemaakt door de doopkandidaat en de vaste groep medeparochianen. Men start bij het begin van de Advent van het eerste jaar, en eindigt op Aswoensdag van het tweede jaar. Men komt ongeveer maandelijks samen, maar niet tijdens de schoolvakanties.
- De aanpak is Bijbels: **heel het Marcusevangelie en ook het Uittochtverhaal worden gelezen**. De grote thema's van het christelijk geloof komen ter sprake en men leert omgaan met de bijbel. In elke vormingsbeurt is ruimte voor verwerking, gesprek, bezinning en gebed.
- Heel die tijd **neemt de doopleerling ook deel aan de Woorddienst van de zondagsvieringen van de parochie**, en aan de andere belangrijke activiteiten van de gemeenschap. Er is dus ruim gelegenheid om elkaar te leren kennen. Geregeld wordt in de zondagsviering samen met de catechumeen een stap gezet, zoals het aanreiken van de geloofsbelijdenis en van het Onzevader. De gemeenschap gaat samen met de doopleerling op weg naar het doopsel.
- **Op de eerste zondag van de Veertigdagentijd van het tweede jaar** kiest de doopkandidaat openlijk om christen te worden en **vraagt het doopsel aan**. De gemeenschap kiest voor de doopkandidaat en bevestigt zijn kandidatuur. Dit wederzijdse 'kiezen' wordt in de namiddag ook uitgesproken in een diocesane viering in de kathedraal en daar door de bisschop bevestigd.
- Dan begint een sterke, tweede Veertigdagentijd. In de zondagsvieringen zijn bijzondere momenten voorzien. De geloofsleerling wordt **in de Paaswake gedoopt en gevormd**, en neemt dan ook een eerste keer volwaardig deel aan de **Eucharistie**. Een volwassene die gedoopt wordt, dient dus **onmiddellijk na het doopsel gevormd te worden en aan de eucharistieviering deel te nemen** (can. 866).

Pastors die een volwassen persoon het doopsel toedienen, hebben ook vormselvolmacht. Een pastoor die een volwassen persoon doopt, kan aan deze persoon op een geoorloofde en geldige wijze het vormsel toedienen. Maar ook hier is vooraf **meldingsplicht** aan de bisschop verplicht.

Andere priesters hebben krachtens hun ambt geen dooprecht en derhalve geen vormselvolmacht. Wanneer zij dus aan een volwassen persoon het doopsel toedienen, moeten zij "ad validitatem" een mandaat van de bisschop hebben om aan die persoon het vormsel toe te dienen. Zij kunnen zonder uitdrukkelijke toelating van de bisschop nooit geldig het vormsel toedienen aan een volwassene die zij hebben gedoopt.

- Het catechumenaat krijgt een centrale plaats op de agenda van de parochie. Zij 'investeert' voor een periode van anderhalf jaar in de geloofsvorming van haar verantwoordelijken en van haar leden. Door anderhalf jaar lang deel te nemen aan een catechumenale vormingsgroep, krijgen een aantal leden van de gemeenschap een unieke kans om hun geloof te herbronnen. Voor hen is het **catechumenaat een project van volwassenencatechese**.

2. Doopsel op schoolleeftijd

Er is een diocesane werkgroep opgestart met de opdracht een concrete werkwijze te ontwerpen.

ICLZ, *Orde van Dienst voor de viering van de initiatiesacramenten op schoolleeftijd*, Brussel, 2001.

3. De kinderdoop

Vorbereiding op het doopsel

In onze huidige cultuur en samenleving kunnen we er niet langer van uit gaan dat alle ouders die hun kinderen laten dopen voldoende borg kunnen staan voor de christelijke opvoeding van hun kind. Die borg vormde in het verleden een noodzakelijke basis om het doopsel van onmondigen theologisch te rechtvaardigen.

De viering van het kinderdoopsel vraagt om een goede voorbereiding van de ouders en de peters en meters. Ze dienen vertrouwd te raken met de betekenis van het doopsacrament en zicht te krijgen op hun taak in de christelijke opvoeding van de nieuw gedoopte (cf. can. 851).

Hier ligt een grote opdracht voor de plaatselijke kerkgemeenschap die in gesprek gaat met jonge ouders en hen kansen biedt om het leven als christen te verkennen en te verdiepen. De parochiaal verantwoordelijken en de doopcatechisten zorgen ervoor dat de ouders (en de peters en meters) kansen krijgen tot een geloofsgesprek bij een bezoek aan huis of in een grotere groep met meerdere ouders (en peters en meters) samen.

Een goed uitgebouwde doopvoorbereiding vormt een goede basis voor de verdere stappen in de christelijke initiatie (eerste communie en vormsel) van het kind.

Omdat ouders en peters en meters de doopvoorbereiding nog dikwijls ervaren als een vrijblijvend aanbod, geldt vanaf 01 januari 2011 een nieuwe aanpak in ons bisdom. De nieuwe beleidslijn voorziet in de volgende stappen:

a) Het soms nog gangbare automatisme (waarbij de doopviering als van zelf volgt op de aanvraag) wordt doorbroken. **We vragen dat er aan elk doopsel een inhoudelijke voorbereiding vooraf gaat.** Aan doopouders vragen we uitdrukkelijk tijd te willen vrijmaken om stil te staan bij de betekenis van het doopsel en het leven als christen. Ze krijgen de kans om in dialoog met elkaar, met catechisten en parochiaal verantwoordelijken te groeien in geloof.

b) Ouders die hun kind willen laten dopen, nemen contact op met de parochieverantwoordelijke (pastoor, parochiaal coördinator of contactpersoon) of met het parochiaal/federaal secretariaat om hun **aanvraag** te doen.

Ook ouders die een doopheer kiezen die geen pastoor of diaken is op hun parochie, richten zich tot de parochieverantwoordelijke of het parochiaal/federaal secretariaat met hun aanvraag.

In het **contact** tussen de ouders en de parochieverantwoordelijke of de mensen van het secretariaat komen volgende zaken aan bod:

- tijdstip van de doop: concrete datum in de nabije toekomst of nog uit te stellen
- plaats van de doop: in principe de parochiekerk van de ouders
- naam van de doopheer
- **belang en noodzaak van de doopcatechese (cf. c) én de concrete afspraken daaromtrent** (rekening houdend met de parochiale/federale kalender waarop de data staan van de doopcatechese in groep)
- werkboeken voor doopselliturgie en toegankelijke brochures over de waarde en betekenis van het doopsel die kunnen ontleend worden
- uitnodiging tot het meemaken van de zondagsviering

c) **Doopcatechese** in de periode tussen de aanvraag en de doopviering, eventueel in aansluiting bij een zondagsviering.

De doopcatechese kan behartigd worden door de **doopheer** of door de **doopcatechisten** of in samenwerking tussen doopheer en doopcatechisten.

De doopcatechese kan **op verschillende wijzen** verzorgd worden:

(1) Er kan een **doopcatechese in groep** (niet noodzakelijk doopviering in groep) opgezet worden (met voorziene babysit). Zo'n samenkomst biedt kansen aan jonge ouders om elkaar te ontmoeten en te steunen in het gelovig op weg gaan met hun kindje. Ze ervaren dat het doopsel geen louter familiaal gebeuren is maar thuishoort in de bredere kring van de geloofsgemeenschap. Een doopcatechese in groep kan federaal aangeboden worden, waar dit parochiaal moeilijker is.

Enkele koppels doopouders komen bijeen, eventueel vergezeld van peters/meters, grootouders en eventueel enkele jonge ouders die kerkelijk verbonden leven. Tijdens die samenkomst staat men stil bij (a) de waarde en de betekenis van het doopsel en (b) maakt men kennis met de doopliturgie, zodat de doopviering naderhand concreet kan voorbereid worden. Het aanbod kan ook over twee samenkomsten gespreid worden. Men voorziet tijd voor een inhoudelijke inbreng, een gesprek en een gebedsmoment. Er wordt gezocht naar een werkwijze waarbij ook sociaal zwakkere ouders zich goed kunnen voelen. Met voldoende variatie in eenvoudige werkvormen vermijdt men een te cognitieve of te schoolse aanpak. Peters/meters en grootouders die de bijeenkomst(en) niet kunnen meemaken, zoekt men op een andere manier te betrekken bij de doopvoorbereiding. Via een folder bijvoorbeeld vernemen ze één en ander over hun taak in de doopviering en in de geloofsgroei van de dopeling.

(2) De **doopcatechese** kan ook gebeuren **thuis bij de ouders**. De doopheer of een doopcatechist voert een gesprek met de ouders, eventueel samen met peter/meter en grootouders. Tijdens dit gesprek staat men stil bij (a) de waarde en de betekenis van het doopsel en (b) maakt men kennis met de doopliturgie, zodat de doopviering naderhand concreet kan voorbereid worden. Het aanbod kan ook over twee bezoeken gespreid worden. Men voorziet tijd voor een inhoudelijke inbreng, een gesprek en een gebedsmoment. Er wordt gezocht naar een werkwijze waarbij ook sociaal zwakkere ouders zich goed kunnen voelen. Met voldoende variatie in eenvoudige werkvormen vermijdt men een te cognitieve of te schoolse aanpak. Peter/meter en grootouders die geen gesprek kunnen meemaken, zoekt men op een andere manier te betrekken bij de doopvoorbereiding. Via een folder bijvoorbeeld vernemen ze één en ander over hun taak in de doopviering en in de geloofsgroei van de dopeling.

(3) Wellicht is er ook **een combinatie** denkbaar: met één avond in groep en één avond thuis bij de ouders.

Bij een **tweede doop binnen hetzelfde gezin** vragen we een liturgische voorbereiding. In dit contact komt ook de ervaring in de geloofsoopvoeding van het eerste kindje ter sprake. We bieden die ouders ook de kans om mee te werken aan een doopcatechese in groep.

d) Ouders die in de materniteit naar het doopsel van hun kindje vragen, krijgen van de pastorale dienst (via een folder) de nodige **info** omtrent de nieuwe aanpak in de dooppastoraal.

De pastorale dienst van een ziekenhuis zal de ouders hulp bieden bij het contacteren van de verantwoordelijke voor de dooppastoraal in hun parochie.

4. Peter of meter

'Er dient slechts één peter of één meter genomen te worden, of ook een peter en een meter samen.' (can. 873)

- Om deze taak op zich te kunnen nemen moet één peetouder het zestiende levensjaar voltooid hebben.
- De peter of meter moet katholiek zijn, gevormd en een leven leiden dat in overeenstemming is met het geloof en de op te nemen taak (can. 874 § 2 en § 3).
- Peters en meters kunnen deelnemen aan de doopcatechese in groep of thuis bij de ouders.

5. Tijdstip van de kinderdoop

- De ouders laten hun kind dopen **korte tijd na de geboorte** (can. 867 § 1). Maar het is van groot belang ook voldoende tijd te voorzien voor de doopvoorbereiding.
- Er zijn tal van mogelijkheden om het **gemeenschapskarakter van het doopsel** te benadrukken. Zo kan een doopviering plaatsvinden tijdens een eucharistieviering op zondag of onmiddellijk na de viering. Een doopviering tijdens de paaswake is rijk aan betekenis. Men kan ook opteren voor een gezamenlijke doopviering. Enkele kinderen worden dan gedoopt in dezelfde viering. Verschillende gezinnen en families ontmoeten er elkaar binnen de bredere gemeenschap van de kerk.
- Binnen een federatie kan men afspreken om elke maand een paar **doopmomenten** te organiseren. Alle doopsels in de federatie vinden dan plaats op die momenten.
- De parochie laat op tal van wijzen blijken dat zij blij is met het doopsel van een kind: na de doopviering luiden de klokken; op een bord achteraan in de kerk zijn de namen van de dopelingen aangebracht; tijdens de voorbeden in de zondagsmis wordt gebeden voor de nieuw gedoopten en hun familie; het doopsel wordt achteraf vermeld op de parochiale bladzijde van Kerk + Leven.

6. Plaats van het doopsel

'Buiten het geval van nood is de eigen plaats voor het doopsel een kerk of een kapel.' (can. 857 § 2)

- In principe worden kinderen gedoopt in de parochiekerk van de ouders.
- Volwassenen worden gedoopt in de kerk van de parochie waar ze gedomicilieerd zijn.
- Het doopsel mag ook toegediend worden in een openbare kapel op de parochie.
- De pastorale dienst van het ziekenhuis zal de ouders stimuleren om hun kind in de parochiekerk te laten dopen.
- Het is niet toegelaten het doopsel toe te dienen in private huizen, tenzij de ordinarius dit om een ernstige reden toelaat (can. 860 § 1). Wanneer een kindje gedoopt wordt, wordt het opgenomen in de gemeenschap van christenen. Het doopsel is veel meer dan een familiaal gebeuren.

7. Inschrijving in het doopregister

- Het doopsel wordt ingeschreven **in het doopregister van de parochie waar de dopeling gedomicilieerd is**. Men vermeldt o.a. de doopplaats, de datum van het doopsel en de naam van de bedienaar van het doopsel.
- De bedienaar van het doopsel, de ouders van het kindje en ook de peter en meter plaatsen hun handtekening in het doopregister.
- Gegevens met betrekking tot het huwelijk van de ouders (kerkelijk of alleen burgerlijk of niet gehuwd) zijn niet strikt nodig voor de registratie van het doopsel.
- Wanneer een kind toch bij uitzondering gedoopt wordt in de materniteit, dient de bedienaar van het doopsel dit te melden aan de pastoor of de parochiale contactpersoon van de parochie waar de ouders wonen.
- Indien een priester of een diaken een doopsel toedient in een kerk of openbare kapel buiten de parochie waar het kind gedomicilieerd is, dan moet die priester of diaken dat melden aan de pastoor van de parochie waar het kind gedomicilieerd is. Hij gebruikt daarvoor:
 - ° *Document II – Mededeling van het doopsel toegediend buiten de eigen parochie en in te schrijven in het register van deze parochie.*
- **Het doopregister is het basisregister**. Dat betekent dat naast het doopsel ook het vormsel, het huwelijk, de wijding en de eeuwige professie in dat register worden vermeld.
- Ook de nietigverklaring van het huwelijk, de dispensatie van de celibaatsverplichting en van publieke geloften worden vermeld in het doopregister.
- Bij de vermelding in het doopregister van het doopsel van een geadopteerd kind worden de namen en voornamen genoteerd van de adoptie-ouders, alsook deze van de natuurlijke ouders of, naargelang van het geval, van één van deze ouders, voor zover ze het kind hebben erkend.
Indien de adoptieprocedure volgt nadat het kind reeds gedoopt werd, zal men in de rand van de vermelding van het doopsel in het doopregister de namen en voornamen inschrijven van de adoptie-ouders en de eventuele veranderingen in de naam en voornamen van het kind vermelden (can. 877 § 3).

8. Doopsel van kinderen: materiaal voor de voorbereiding en de liturgie

Materiaal voor de voorbereiding van het doopsel van kinderen:

- Het boekje 'Ik word gedoopt'
- Toelichting bij het boekje 'Ik word gedoopt' *
- Het paspoort van een christen
- Concrete werkmodellen voor de voorbereiding op de kinderdoop *

Materiaal voor de liturgie

- Doopviering voor het doopsel van één kind (boekje)
- Doopviering voor het doopsel van meerdere kinderen *
- Het doopsel in de zondagse eucharistie *
- Homiletische suggesties bij het doopsel van kinderen *

De documenten, waarbij een * vermeld staat, zijn ook te downloaden op de website van CCV in het bisdom Brugge: www.ccv.be/brugge-materiaal-doopsel.

De publicaties (het boekje 'Ik word gedoopt', het boekje 'Doopviering' en 'het paspoort van een christen') kunnen gekocht worden in de vier religiewinkels of besteld worden via De Talentade (info@detalentade.be of 0477 26 56 17).

Paspoort van een christen

- Door het vele wisselen van adressen is het soms niet eenvoudig om op te sporen op welke parochie de ouders woonden toen het kind gedoopt werd. Het is soms zoekwerk om een afschrift uit het doopregister te bekomen. Vroeger werd het doopsel van kinderen altijd genoteerd in het trouwboekje. Nu is daar minder plaats voor. Sommige ouders zijn ook niet gehuwd en hebben dus geen trouwboekje. Er zijn ook nieuw samengestelde gezinnen. Het paspoort van een christen is een interessant werkinstrument.
- Het paspoort is een mooie, kleurrijke kaart met 4 luiken en in een frisse lay-out met tal van foto's. Op de kaart kunnen allerhande gegevens omtrent doopsel, eerste communie, vormsel, huwelijk en wijding / godgewijd leven genoteerd worden. Op de dag van het doopsel wordt het luikje 'doopsel' ingevuld: plaats van het doopsel, datum, naam van de kerk of kapel, naam van de ouders, peter en meter, een referentie naar het doopregister, ... Het paspoort wordt dan zeven jaar bewaard, bijvoorbeeld in het doopalbum, tot aan de eerste communie. Later kan de kaart bovengehaald worden naar aanleiding van het vormsel, het huwelijk, enz. Een korte, kernachtige tekst geeft een antwoord op de vraag: christen, wie ben je?
- Vanaf nieuwjaar 2011 wordt bij iedere kinderdoop zo'n paspoort ingevuld en meegegeven met de ouders van de nieuw gedoopte.
- Het paspoort is een uitgave van UM-Muurkranten te Brugge en is te verkrijgen in alle liturgische centra van ons bisdom.

9. Na de kinderdoop...

- De Lichtmisviering op 2 februari - de Opdracht van de Heer in de tempel - is een passende gelegenheid om de jonge gezinnen die in het voorbije jaar een kindje kregen, samen te brengen.
- Parochies maken werk van gezins- en kindvriendelijke vieringen.
- In de federatie kan jaarlijks een kinderzegen plaatsvinden.

10. Bij crisissituaties rond geboorte

- In sommige gevallen doen zich gedurende de zwangerschap complicaties voor, soms volgt er een miskraam of wordt een kindje geboren dat nauwelijks levensvatbaar is. Soms wordt een kind dood geboren of sterft het kort na de geboorte. Het is goed dat de kerkgemeenschap de ouders en de familie nabij is.
- De bundel '*Uit handen geven. Sacramenten en rituelen bij crisissituaties rond geboorte*', een publicatie van Caritas West-Vlaanderen (2005), biedt documentatie voor deze situaties. De bundel bevat een pastoraal-theologische visie als ondersteuning van het pastoraal handelen in deze crisissituaties.

De bundel bevat gebeds- en zegeningsmomenten voor verschillende situaties.
Er is ook een voorbeeld van een formulier dat kan opgenomen worden in een register van zegengebed bij overleden niet-gedoopte kinderen. Dat register wordt bij het doopregister gevoegd.